

Osváth Tibor Balatoni levél

Balatonvilágos. Nem akarom felfedezni. Helyettem megtették már mások, okos emberek, akik a tó partján hosszú sávban húzódó parcellákat vagy tíz évvel ezelőtt úgy elkapták, t a cukrot. A domboldalon fut a vonat, a buckás, hepehupás, menedékes, cik-cakkos parton néhány év alatt villák hosszú sora nőtt ki a földből, és az egész sáv egyetlen, kisebb-nagyobb kertoázisból álló virágerdő.

Csönd van itt és nyugalom. Az éjjel a verandán aludtam. A veranda sarkán nyárfa áll, mellette két juhar. A levelek alig hallható kis koppanásokkal simogatják egymást, a Balaton pedig, t valami nagy bűvész, extramutatványt végez a szemhéjaimmal. Otthon, Pesten az utóbbi időben alig tudtam aludni. Úgy-e az ember tele van fájdalommal, keserűséggel, amely egész nap tép és marcangol. Tele van akarhatnámsággal, amire lépten-nyomon a nemsikerültség jégesője zuhog. Tele van a küzködő feszültségével, amely úgy ráncigálja az ember idegeit, t morgó kutyák a csontot. Az embernek denért nagyot kell csatázni és betyáros a fizetség még a félsikerért is. Harcolni kell a pénzért, harcolni kell az állásért, ha nincs azért, hogy legyen, ha meg van, azért, hogy megmaradjon. Harcolni kell a szerelemért, a kézzsoritásokért, a csókokért. Harcolni kell két perc illanó örömeért épen úgy, t egy darab húsért, t egy mozijegyért, mint egy cipőtálpért. Mire este ágyba kerülünk, bódulat ereszkedik ránk. Az egész napi feszültség hirtelen felenged, a bódulat észvesztő nyugtalanítással és pokoli zsenialitással taszigál elénk egy szobát, ahol hiába jártunk, egy arcot, amelyet hiába kerestünk, egy kézcsókot, amely százezer volt idegfeszültség megennyhítésével maradt adósunk, egy utcát, ahol hiába vártunk, egy számlát, amelyet nem fizettünk ki, eladhatatlan kincsünket, meg nem vehető rongyunkat, csodákat, reményeket, melyek azok maradnak kivilágos kivraddig és az örökkévalóságig.

Igy otthon, Pesten. Itt? Itt halkan összekoccan a juharfa ága, esti nyugovóra csókolgatják egymást a nyárfa levelei, a nagy tó csöndes sustorgással bűvész módjára zsolozsmázik és kész a varázslat. Fent a domboldalon ragyogó ablakaival elsuhan a trieszti gyors – ez csak arra jó, hogy még ráeszméljek, élek én, élek, – azután gyorsan elnyomom a félig szítt cigarettámat és itt az álom.

E sorokat a kertben írom. Hátamegett a villa repkénnyel futtatott fala, előttem nyírfák, fűzfák, fenyőfák, virágok és a Balaton. Kicsit borús az ég, a víz borzong tőle, mintha a külön Kisisten, amely benne lakik, sűrű ráncokba szedett arccal adna kifejezést nemtetszésének. Erről a borzongásról már sokat írtak – én nem fogok róla beszélni. Sokat írtak a tó színéről is, arról a bizonyos zöld színről, amely a látóhatárig ötször is változtatja árnyalatát. De keveset írtak a víz életéről. Ez a rettentő víz olyan, mintha valami élő, szenvedő, örülő, bánatos, haragvó lény lenne. Él ez, lélekzik, eszik, iszik, dühöng és szerelmeskedik. Tegnap reggel olyan volt, hogy szinte hallottam és láttam a kacarászó mosolygását. Nem tudom, mi történhetett vele éjjel? Annyit láttam, hogy a hold tele pofával szemtelenkedett vele, ráakasztott a hátára egy ezüst szilánkokból vert, tizenkét kilométeres palástot és talán hajnal is lehetett már, mikor abbahagyta a flörtöt. A tó szinte meg-

„Őrizzük, tartsuk fenn emlékeinket,
gyűjtsük össze töredékeinket,
nehogy elveszenek végleg,
s ezáltal is üresebb legyen a múlt,
szegényebb a jelen és kétesebb a jövő.”

Cato

Válogatás a **„Fehérpartok”** alján címmel készülő helytörténeti kiadványból. (szerkeszti: Heinrich Pál)

duzzadt az éjjeli flört izgalmától. Néha megvonaglott a háta színe, játékos jókedvében halakat dobált ki magából, azok meghengergöztek a holdsugárban és cuppanva bújtak újra vissza. Mire hajnal lett, fent az égen apró felhőhabok ezrei csipkéztek nási baldachint föléje és ő boldogságában kristályos szemmel, mozdulatlan tükörfényességben meredt felfelé. Reggel azután mondom, megenyhülten, halkan kacarászva mosolygott.

Nappal valami csunya dolog történhetett. A mi emberi nappali életünkben sem szokott ez másképp lenni, a tóba is belegázolt valami a nap folyamán. Délután bosszúsan kezdte dobálni magát, azután haragosan olyan szélvihart fújt ki magából, hogy a partmenti fák kínjokban belegörbültek. Csakúgy lődözte a víztömegeket a part felé. Méteres árkokat görbített ki magából nagy fenekedéssel, az árkok partján fehér tarajak susstorogtak. Estig tartott a nagy veszködés. Talán a Nappal lehetett valami baja, mert az utolsó összezapás naplementekor volt. A víz már valósággal ágaskodott, mire a Nap felkapta a kancsukáját és úgy végigvagdalt a hátán, hogy széles csíkokban szikrázott fel rajta a vér. Erre megszelidült és mire este lett, kimerülten és könnyezve feküdt el éjjeli nyugovóra. Szerencsére a hold ezúttal nem jött el udvarolni neki, nem a legelőnyösebb állapotban találta volna.

Végül ma délelőtt valami felemás kedélyben van. Nem is igen lehet rajta eligazodni. Említettem, hogy borús az ég és azt is mondtam, hogy a tó meg-megborzong tőle. Ahogy innen a kertből látom, mintha időnként valami remegés futna rajta végig. Valami türelmetlenség, valami vágyakozás lehet, ideges feszültség lehet, valami fojtott titkolt várakozás. Isten egyedül a mondhatója, mi lehet ez – én nem tudom. Én csak egyet tudok, de azt azután egészen bizonyosan. Megállapítottam, hogy ennek a gyönyörűséges tónak külön Kisistene, vagy királya, vagy mindenható mindentérző tündére: nő. Asszony-é, vagy leány, nem tudom. De nő.

Forrás:

Borsi Darázs József:
Balatoni hangok, Kalocsa, 1942.

Balatonvilágos: parti részlet

Élet Aligán

Ágoston Béla tanár, aligai nyaralótulajdonostól vettük a következő sorokat: „A magyar fürdőügy, amely az utóbbi időben erős fejlődést mutatott, igen nagyon érzi a sokféle csapás felhalmozódását. Mindenfelől hangzik a panasz, hogy kevés a fürdővendég. Ez áll a mi csodaszép Balatonunkra is. Elmerengve nézem a természet eme gyönyörű ajándékát. Elöttem a hatalmas víztömeg, amely míg egyfelől a csendes idő dacára is erős hullámmal adja tudtunkra, hogy a föld alatt titokzatos erők munkálnak, másfelől minduntalan változó Pazar színjátékával elbájoló hatást tesz az emberre.

A háttérben a kenesei, almádi, füredi, tihanyi hegyek mögé nyugvó nap sugarai egy pillanatra áttörnek az örökösen alkalmatlankodó fellegeket, gyönyörű pírban égnek a fellegek szélei s mindezek közé igazi poézissal illeszkednek a távoli kékülő hegyek. Óh a természeti szépségnek mily gazdag tárháza ez! Ha mindezekhez hozzágondoljuk hogy e gyönyörű víztömeg minden cseppje gyógyító-balzsam az emberiség ezerféle bajára, hogy testet és lelket egyaránt gyógyít, erősít, vidít, hogy a Balaton a benne bizókat sohasem hagyja cserben: lehetetlenség fájdalom nélkül nem gondolni a magyar közönség azon részére, akik a hazai fürdőket lenézik, lekicsinylik.

Forrás:

Balaton, 1913. szeptember 1.

Egy dühös bika áldozata

Székely Móricz enyingi körjegyző egyike volt a legelsőeknek, akik a Balaton-világosi telepen telket szereztek. A parton csinos villát építtetett, a hegytetőn pedig szőlőt telepített. A múlt hét egyik napján, szőlőjébe rándult s amint az állomásról távozott figyelmeztették, hogy utjában vigyázzon a világospusztai szilaj bikára. S mint sajnálattal halljuk, a figyelmeztetés indokolt volt, de a veszedelmet nem háritotta el. Székely Móricz ugyanis alig ért a szőlőtelephez, észrevétlenül, mielőtt menekülhetett volna, reá rontott ez a hatalmas nagyságú, szilaj állat s szarvaira emelve, a levegőbe dobta. Székely a kerítésen belül esett s az agyontaposástól megmelegült. Vánszorogva haladt vissza az állomásig s amint ott ruháját feloldozta, iszonyodva látták, hogy a haskéreg megrepedt s a beleket csak a ruha tartotta vissza a teljes kifordulástól. S ez az éltes, nem is erős fizikumu uri ember bámulatos lelki erővel saját maga mosott kötöző ruhát, mellyel a sérült részeket bekötözte. Csendesen Enyingre szállították, ahol most súlyos betegen fekszik. A messze vidéken közbecsülésben és nagy tiszteletben tartott körjegyző szerencsétlensége nagy és őszinte részvétet keltett s általános a közóhaj, vajha felgyógyulna súlyos sebesüléséből.

Forrás:

Veszprémi Hírlap, 1903. május 24.

Balatonaliga: strand

Balatonaliga: Rédey vendéglő

Paksy Gáspár:

Lepsényen túl

Fölcsillámlik végre a Balaton tükre,
Tíz-husz pesti gyerek fölsívít egyszerre.
Ott terem az utas mind az ablak körül,
Ki csak egy kis rést lel, mondhatatlan örül.

Aranyos egy tájék! Tündéri szép álom!
Van-e ilyen szépség még egy a világon?
Ilyen sóhajtások röpködnek a légben,
S lelkesedés pírja lobban ki sok képen.

Híres magyar földön elbűvölő látvány,
Hogyha tud még a szív örülni hazáján.
Rég letűnt időknek visszatérő fénye
Boldogságot áraszt az utas szívére.

Csodáld a Balatont édes magyar népem,
Merengj el csak rajta, hosszasan és mélyen.
A hon keble ápol, szépsége elbájol,
Nem jutott-e neked elég a világból?

Merüljön el lelked hazád tengerébe,
Hunnia igéző, csodaszép szemébe.
Gyönyörű kék szeme sóváran néz feléd,
Hogy búban-örömben sohase felednéd.

A tiszta kék éggel a Balaton rokon,
Onnan egy darabka leszakadt egykoron.
Azurkék palástja hazánkat csókolja,
Fölöttünk az Isten dicsőséges trónja.

Valahány magyar szív elmereng e tájon,
A hon szerelmétől mindörökre fájjon.
S ha árulás szennye tapadt a lelkére,
Balaton hulláma mossa hófehérre!...

Forrás:

Veszprémi Hírlap 1907 / 32.

Kétféle szőlőfürt egy venyigén

A „Borászati Lapok” 40-ik számában olvastuk, hogy Bohus László világosi szőlőtelepén egy Chasselas szőlővesszőt találtak fehér és rózsaszínű fürttel. Az említett lap szerkesztősege felhívja a szőlőbirtokosokat hasonló irányu megfigyelésekre s íme máris több helyről érkeztek be jelentések eme természetellenes fejlődésről. Sümegről dr Bárdy György írja, hogy szőlőjében talált két tőkét, melyen a bogyók ugyanazon a fürtön fekete és fehér színűek voltak, sőt volt néhány bogyó, melyeknek egyik fele zöld, másik fele pedig teljesen fekete színt mutatott. Dunaföldvárról Potter Lajos szintén a Chasselasnál talált egy fürtöt, melyeknek felső fele rózsaszínű, alsó fele pedig fehér volt. A sümegi hír szerint az ott talált szőlő direkttermőre volt oltva, s azt ott hiszik, hogy a színváltozásnál az alany érvényesítette magát. Dunaföldvárról szóló jelentés illetve vélemény szerint pedig a hímzör érintkezését adják okául ezen természetellenes jelenségeknek.

Mindenesetre érdekes és a természet-tudósok dolga lesz tanulmány után megfejteni e kérdést, mely különösen a csemege-szőlők termelőknél válhatik nagy hasznára.

Forrás:

Veszprémi Ellenőr, 1901. december 8.

Annabál Balatonaligán

A balatonaligai fürdőegyesület augusztus hó 3-án szépen sikerült Annabált rendezett. Tombola, szépségverseny - fokozták az élénkséget és felejtették a sok fájdalmat és szomorúságot. A mulatságon részt vettek a fürdővendégeken kívül sokan a környék intelligenciájából.

Forrás:

Veszprém vármegye 1918. augusztus 11.

Szerencsétlen halálugrás

Aligán július hó 11-én fürdött Vaszary Ernő 17 éves gimnáziumi tanuló. A vakmerő ifjú a csónakból fejest ugrott a Balatonba mintegy 300 méter távolságra a parttól. Ezen merészséget azonban halállal fizette meg az ifjú, mert nyomtalanul eltűnt a Balaton hullámaiban. Hulláját nyomozzák, de eddig még nem akadtak rá. Az ifju, Vaszary Kolos hercegprímásnak kedves közeli rokona.

A szerencsétlen iránt nagy a részvét.

Forrás: Balatonvidék, 1911. július 16.

Új megállóhely a Balaton mellett.

A kereskedelemügyi miniszter megengedte, hogy a Déli vaspálya üzletgazgatósága a budapest-csáktornyai vonal mentén Lepsény és Siófok állomások közt a 133. számú őrháznál megállóhelyet létesítsen. A megállóhelyet személy és podgyászforgalomra rendezik be a nyári-évszak tartamára, neve Balaton-világos lesz. A megállóhelyen a most érvényes menetrend szerint közlekedő személyvonatok fognak föltételesen megállni. A tényleges távolság után esedékes menetdíjakat a vonatkísérő személyzet fogja pótlék felszámítása nélkül a vonaton beszedni, a podgyászt pedig utánfizetés mellett szállítják.

Forrás:

Balatonvidék, Keszthely.
1901. június 23.

Végzetes vitorlázás

Kétségkívül a legkedvesebb és legegészségesebb sportja a Balatonnak a vitorlázás. Erőt és nyugalmat szerzünk vele a testnek és léleknek egyaránt. A vitorlázáson megtalálható testi nyugalom erősíti a szervezetet, a körülvevő csend, a kedvező benyomások, mint a napfény, a kék ég, a hullámok játéka távol tartják tőlünk és elfelejtetik velünk az élet izgalmait. A levert lelket a gyönyörű környezet, melyben ezer a változatosság érdeklődésre kelti, új gondolatokra ragadja, új érzésekkel táplálja és még azokat is felélénkíti, kik mindentől lemondottak. De olykor végzetessé vál. Így történt Balatonaligán. Dr Ferenczy József, Székesfehérvári főorvos nyolcadmagával vitorlázásra indult a Balatonon. A vitorlást messze a parttól egy erős szélroham felfordította. A csónak valamennyi utasa vízbe esett. A segítségükre siető csónakon heten megmenekültek, de Fröschl Mariska husz éves fiatal leány a hullámokban lelte halálát. A szomorú eset a balatonaligai fürdővendégek körében mély részvétet keltett.

Forrás:

Veszprém vármegye 1918. július 28.

Végzetes vitorlázás. Ilyen című hírünkre vonatkozólag közlik velünk, hogy Rühr Anna mentette meg a Balatonaligai vitorlás utasait. Nem is ismerte a felborult vitorlázón lévőket, teljesen egyedül sietett a szerencsétlenül jártak mentésére és élete kockázatásával sikerült is az egy Fröschl Mariska kivételével a fuldoklókat a hullámsírból kimenteni. A szerencsétlenül járt férfiak is úgy ki voltak merülve, hogy még a partra evezésnél sem tudtak megmentőjüknek segídezni. A bátor leány cselekedete annyira kockázatos volt, hogy a parton lévő férfiak közül egy sem vállalkozott a mentésre.

Forrás:

Veszprém vármegye 1918. augusztus 11.

Balatonvilágos

Balatonaliga: Sirály étterem

Balatonvilágos